

Kamenický.

(Vzpomínka.)

I.

Také mu „hrom“ říkali. Oboje byla přezdívka. Ptali se kdo, proč mu „hrom“ říkají, odvětili: „I to že je taková duše hromská, že často bouří i uhodí jako hrom.“

Kamenický pak slul proto, že měl na kraji městečka „na Kamenici“ hospodu, zděné stavení o jednom patře, nevzhledné, staré výstavnosti.

„Na Kamenici“ seděl jeho rod ode dávna a byl snad ještě starší nežli hruška v zadu na dvorci, sešlá, rozoraného kmene, ale neúmorná.

Každého roku té hrušce konec věštili jako staré výměnkárce, než ona se každého jara zazelenala mladým, svěžím listím a posýpala bělostným květem neďalekou kaluží jako poesie nízkost a sprostotu.

Sousedé se divili, že ji Kamenický již dávno neporazil, neboť často překážela, zvláště v neděli a ve svátek, pak o výročních trzích, kdy bývalo nádvoří plno bryček a vozů. Také mu to své mínění pověděli; došli však pěkných diků, co že jim ten starý strom překáží, ať se starají o své, „to že by tak oni chtěli, aby se jim odklidil on sám, a ne ten strom, aby on, Kamenický, sám sobě kořen podkopal —“

To měl rod Kamenických takovou víru, že jejich duše a život je v tom stromě, dokud ten bude, tak že oni také zůstanou.

U té hrušky i na ní přihodilo se před lety něco, o čem si v městečku dlouho vypravovali. Vedle v sousedství zastihli při krádeži mladé děvče, jejíž otec jmenoval se Lhotecký. Ten byl také zloděj. Sám sice nechodil krást, ale měl kolik pojednaných „tovaryšů“, jak lidé na jisto tvrdili. Dceři tenkrát, když ji za bílého dne při krádeži postihli, bylo asi patnácte let. Ze sousedství ji přivedli na dvůr Kamenické hospody a za chvíli tam byl shluk jako o jarmarce.

Kde kdo, lál mladé zlodějce. Každý byl rozezlen, protože nebyla poprvé dopadena. Většina pak sváděla zlost, kterou měli na jejího otce a jeho pomocníky, na mladé a jinak podobné děvče ze zlodějského hnízda. A tak v té zlosti a rozhořčenosti zapomněli na rychtáře i na všechen soud a nesoudivše, hned trestali —

Za chvíli spatřili mladou zlodějku všichni, i ti, kteří se k ní nemohli dosud pro nával protlačit. Počal se vznášeti do výše, nad hlavy všech, a to ve hrubém pytli, z něhož ji jen hlava čouhala. Několik mužských ji táhlo až k první nevysoké větvi staré hrušky, a tam také pytel upevnili.

Lid dole se chechtal a křičel a lál vzhůru dívčí hlavě, jejíž tmavé, rozpuštěné vlasy do čela padaly i v pramenech po pytly splývaly. Mladá zlodějka majíc ruce svázané, šhubala sebou v pytli všecka bledá a křičíc. Mámu volala i na mužské, aby ji pustili —

A oni, čím více křičela, tím více jí láli, čím více sebou v pytli házela, tím více se jí smáli, až děvče, všecko rozliceno tím nakládáním, počalo nadávati kde komu, kdo jí přišel na vypoulené, zlostí lesklé oči —

V tu chvíli skočil na žebříček ku větvi přikloněný jediný syn z Kamenické hospody, náš „hrom“, tenkrát

výrostek, a vyšplhav se rychle nahoru, chytil rozezlené děvče za vlasy jednou, a jal se ji druhou rukou malovati uhlem dlouhé kníry, nedbaje křiku ani slin zajaté —

A dole pod nimi zástup vypukl v bouřlivý smích a křik, v němž zaniklo všecko to, co si ti mladi tam nahore na větví říkali.

Pepka Lhotecká zůstala na hrušce až do slunce západu. Celé odpoledne chodili i běhali tam ze všeho městečka se na ni dívat. Starí mladé tam vodili, aby jim ukázali odstrašující příklad — Přiběhla tam také matka mladé zlodějky, nadarmo sběhavši všechno „právo“, a ta se nyní obrátila na Kamenického starého, aby toho netrpěl na své hrušce a na svém dvoře, aby dal její děvče odvézat. Ale starý nechtěl a neudělal toho, říká, že, když „právo“ neporučilo —

A tu stará Lhotecká se na něj obořila tak, že ji vystrčil; v tom potkala v síni mladého, o němž slyšela, co její Pepce udělal. I proklela ho a že mu to Pán Bůh také odplatí na dětech za to, co udělal jejímu jedinému dítěti —

Než kletba a hrozba rozlícené matky mladého nehnuly. Zasmál se ještě, když mu hrozila trestem na jeho dětech — To se sběhlo v letech dvacátých, kdy byl Kamenický výrostkem. Nestalo se proto nikomu nic. Pan vrchní na zámku v sousedním městě byl beztoho na zloděje jako drak.

II.

To byly ještě takové idyllické poměry v našem městečku. Minulý věk nechtěl tu zplna zmizeti, ani v domácnostech, ani v kroji; tu tam bylo ještě vidati starce se hřebenem ve vlasech nebo s copánkem, vesnické pak družice, když šly na pohřeb nebo svatbu, posýpaly si ještě vlasy, a to místo pudru moukou.

A také tak idyllicky vypadalo všecko městečko, zvláště náměstí, či vlastní „městečko“, neboť „rynk“ tomu říkati si netroufali. Do něho hledělo jediné jednopatrové stavení s pavlačí, hospoda, a ta ještě byla skoro všecka ode dřeva, jako všecka ostatní stavení kolem náměstí, mající v průčelí hrubé sloupy a podsiňky.

Hlavní ulice byla jen jedna, vlastně cesta městečkem, a ta vedla před samým náměstím hluboko, jako úvozem ve slušném vršku u dotčené hospody, porostlém netřeskem a jahodčím. Náměstí, rozumí se nedlážděné, místem travou zelené, bylo rovnější, než i tu pnul se sem tam kopeček nebo hrbolec a sem tam rozkládal korunu strom, tu jasan, tam hruška, mimo jasany stojící kolem statue, prostřed „městečka“.

Tu si pojednou „právo“ i sousedé vzpomněli, že by to mělo býti přece jináčí, že by se „městečko“ mělo srovnati. Než obecní důchod nestačil, nebo ho šetřili —

Mluvílo se o tom mnoho, ale „právu“ se pro ty outraty do toho nechtělo — A tu uhodil mladý ještě hrom, Kamenický, a šlo to.

„Tak když slavná obec nechce, tak si to uděláme sami, my mladi a svobodní —“

To byla myšlénka! Zanítla všechny mládence a panny, tak že se chopili motyk a rýčů a šli — Vlastně chodili, denně obyčejně v počtu apoštolském, nejprve na onen vrch u hospody, pak na menší vršky po městečku a kopali, kopali — Kopce odnášeli, doty a strže zasýpali a vyrovnávali —

Když se poprvé dali do té dobrovolné práce, překvapil je „mladý hrom“, že přišel ve fáborech a s lipovou snítkou za čepicí, v čele muziky jako o svatbě, s papírovým praporem v ruce — Na to on také připadl, aby muzika hrála — I zatkl praporec do kopečka hlíny a chytiv se motyky kopal za dva. A prapor ten

nesen pak po každé, když šli do práce, a hudba hrála také po každé.

Tu se slavné „obci“ přece v hlavě rozleželo; uznavši zásluhu mladého pokolení, dala mu první sobotu vyvalit půl sudu piva —

Půl sudu piva, muzika, a mladá krev — i bylo veselo. Všecko se rozezpívalo při práci i po ní, a pak se mladý svět dal i do tance. Tancovali na městečku při hvězdách „mainskou“, „minet“, co bylo v modě, ale na konec uhodilo z čista jasna.

To se Kamenický zbouřil, nepohodnuv se s kamarádem — I chytil bez přemýšlení sekerku, jak ji tam sblédl mezi nástroji, a sekl po druhovi, až okrvavěl — Štěstí ještě, že „mladého hroma“ zachytili a pryč, ač s těží, odvedli. Mladý ten muž nevysoký, osmahlý, modrých očí, s kučeravými vlasy nad čelem a spánky, jak se v něm zbouřila krev, nebyl by se s tou jedinou ranou spokojil.

Než i pro toto krvavé zranění nebylo žádných soudů. „Sousedsky“ se to vyrovnalo dříve, nežli všechny ty pahrbky srovnány a strže vyrovnány. A když se tak stalo, přijeli z podhorního mlýna bělouši v pluhu a ten přeoral celé náměstí, jež potom jak náleží srovnali.

Mladý Kamenický měl na to dílo památku trvalou. Padlo mu při něm do očí jedno děvče tak, že se pak o ně do opravdy ucházel. Ta sousedská dcerka byla sice chudá, nicméně ji známí a přátelé sráželi, aby si takového divokého chlapa nebrala, ona, tak tichá a trpělivá, že bude mít s ním peklo. Ale jako by ji ta síla jeho a divokost učarovaly. Vzala si ho ráda a nedbala ani toho, že také jemu doma bránili, zvláště starý tatík. Byl jako mladý hrom. Bouřil a hrozil, že mladý nebude mít žádného požehnání, když se tak proti otci vzpírá. Mladý se sice nesmál jako tenkrát, když mu hrozila stará Lhotecká, ale také se nelekl,

nýbrž hrozil sám. A tak byl mladý nad starého, jenž, aby neuhodilo, aby jediný syn se nedal na vojnu nebo nezůstal svobodný, povolil a hroukaje jako vzdalující se bouřka šel na výměnek —

Mladá Kamenická opravdu s mužem mnoho zkusila, nežli se vybouřil; byl prchlý, divoký, vyváděl hlouposti a divné šprýmy, s chasníky se o „dlouhé noci“ toulal, s nimi sousedům vozy rozkládal, kola na různá místa, až i na střechy roznášel, komíny ucpával, byl „kapo“ v pitkách, při všem, i když se zvonice ověnčeného a opentleného kozla shazovali, i když strojili slavný průvod o stínání kohouta, v čas ostatků býval vždy nejdivnější a nejrozpustilejší maškarou. O tom se pak mnoho mluvilo, jaké slavné křtiny strojil, když se mu narodil syn, jak tenkrát dělal se ženou, jak ji hladil a libal a jak se na novo zaradoval, když za rok mu povila druhého syna — To bylo něco neobvyčejného v Kamenických rodě. Děvčat bývalo v rodině třeba několik, ale syn byl již po kolikáté koleno vždycky sám jediný. — Za to tento Kamenický neměl žádné dcery.

Tak se mu všecko dařilo i v rodině, i na polích, a hospoda sama také mnoho nesla.

Na ta léta, nežli hoši povyrostli, nashromáždilo se v ní veliké jmění. Suchoparná, mírná a laskavá hospodská, k lidem tak přirozeně vlivná a hodná, měla o ně zásluhu nemalou i svým jednáním i svou rozšafností a šetrností.

Muž pak se také vybláznil. Nechal všelikých hlouposti, ale zpurňý duch, jenž třeba pro maličkost se zbouřil, v něm neschladl. Pýcha se ho však nechytla. Jen na svůj rod byl hrdý, zvláště na to, jak je starý, co pokolení je tu na Kamenici. Toto měl každý Kamenický v krvi.

Než pojednou se počalo u něho kaliti.

III.

Staršího syna, po matce útlého a mírného, dal do latinských škol. Měl s ním rozmanité plány. Zvykl si již, že bude práv doktorem nebo justiciarem, nebo něčím takovým. Zatím syn, když dokončil latinské školy, chtěl do semináře. V tom ho také pobožná matka podporovala. Kamenický se dlouho bránil, a nejedna bouřka se proto v rodině rozbouřila, než polevil přece. A tak se stal starší syn majstrem. Mladší, jenž měl převzít hospodářství, byl po otci postavou i povahou a proto jeho miláček.

Než ten právě mu způsobil největší hoře. Umřel před časem. Jak byl divoký, někde se uhnal a prudkému zánětu podlehl jeho zdravé, silné tělo, a to zrovna nedlouho před tím, nežli měl býti starší bratr vysvěcen na kněze.

Ten bratrovi na pohřeb přijeti nemohl; za to se starý Kamenický hned po pohřbu k němu rozejel, žádat ho, aby vystoupil ze semináře. Tam stropil velikou bouři synu, že nechtěl tak učinit, i rektorovi semináře, že syna nedonutil, aby vystoupil —

Váechen sklíčený vrátil se Kamenický domů. Ale jak ženu shlédl, rozkatil se znova, to že jest její pokolení, že ona syna k tomu měla, ať si pro něj jede, že mu jiného již nedá, a on že bez syna nebude, že rod jeho nesmí vymřít a nesmí, on že posledním Kamenickým nebude!

Ale nezmohl nic. Syn svému povolání tak oddaný byl za nedlouho po té vysvěcen. Otec se první čas k němu ani nehlásil, tak že syn ani primicie doma neměl na velikou žalost matčinu. Slavnosti té nechtěl ani syn, ani otec, jenž se rozkřikl, když se mu žena zmínila:

„To tak, druhý funus!“

Od těchto ran se Kamenický počal měniti. Stal se zamklým, ač časem v něm stará prudkost a hněv vybuchly. Po té zase jako by ochabl; začal choditi denně do kostela a také často na pouti se vydával. Chodil do Svatoňovic, Vamberk i do vzdálené Varty. Tu tam vtipkovali, že chodí vyprošovat syna.

Čím dále, tím více stával se Kamenický zamklejším a pobožnějším. Když se ho jednou soused ptal, za koho se pořád modlí, za syna-li, odvětil zamračeně:

„Za ženu —“

„Vždyť je zdráva —“

„Právě proto —“

„Snad nechceš, aby zemřela! —“

„Aby zemřela —“

„A to bys se ženil —“

„Ženil — abych měl syna —“

„Vždyť máš —“

„To je kněz, to není syn —“

Ten byl v nedaleké vsi kaplanem a pak i farářem.

S tím vůbec Kamenický dobře nevycházel. Byliť povah příliš různých a syn skutečně vedl si jako kněz i vůči otci, přísně jako sám na sebe byl přísný. Starý se časem na něj rozbouřil, zvláště když mu syn připomněl, aby ve svém chování také na něj, na syna pamatoval, i na jeho úřad —

Kamenická je vždy jakž takž usmířila, než zběhlo se něco, což otec i syna rozvedlo na dlouhé časy. Byl to krásný kříž, který Kamenický z pouti přinesl a daroval místnímu kostelu. Kříž ten nosívali o pohřbech, ale, jak Kamenický zpozoroval, vždy o pohřbech nákladnějších, bohatých. To jej popudilo, že jednou, když šli kolem jeho hospody s takovým pohřbem, vyrazil ven, a vyrvav kříž ministrantovi, rozkřikl se na kněze: „Tak vy tak — vy — vám není duše jako duše?“ A rozlomil kříž na koleně.

Toto se pak tak „sousedsky“ již nevyrovnalo. Kamenický měl nemilé opletání před soudem, a syn farář za dlouhý čas k nim ani na krok nepřijel. Ale proto starý přece nezkontl, a starý žár v něm vybuchl ještě přes tu chvíli. Než, kteří ho znali od mladosti, říkali, to že není již Kamenický „hrom“, to že si jen vylehčuje a zakrývá své trápení, které mu působily pořád ještě synův hrob a pomyšlení, že on je poslední „na Kamenici“ —

IV.

To staří vypravovali.

Za mých mladých let „na Kamenici“ již docela jinak vypadalo. To nebyla již ta slavná hospoda, do které se scházelo v neděli a o trzích celé okolí, na jejímž sále bývaly nejčastěji v městečku muziky a vždy slavné. Kamenice sešla svým zevnějškem, třeba že poslední léta byl starý Kamenický jat jakousi stavební horečkou. Kolem hlavního stavení nastavěl a nalepil divných chalup a přístavků, zastavil tím kus dvora, ale původního domu se ani netekl. Ten scházel a pustl.

Na dvoře bývalo prázdno i v neděli, i o trzích, dolů do šenkovny z domácích nikdo nechodil. Sál byl po celý čas opuštěn a prázdný. Starý Kamenický muzik nechtěl a netrpěl, ani nějakého nájemníka. Tak zůstával v celé hospodě sám jako starý výr a vycházel jen na pole, kterých si hleděl, na dvůr, když něco stavěl, na hřbitov ke hrobům —

Měl tam tři: druhorozeného syna, pak ženy své, jež zemřela u značném věku. Když zemřela, řekl zasmračeně: „To je pozdě,“ ale v tom už se dal do pláče. To ho tenkrát viděli poprvé plakat.

Ve třetím hrobě syn farář odpočiva! Kamenický si ho dal mrtvého domů přivést a vedle ženy své pochovati.

Za ta léta sešel. Nevelká jeho, jindy zavalitá a silná postava se srazila, osmahlá tvář, již časem opomíjel jak náleží holiti, byla jedna vráska. Vlasy, nad čelem a spánky kučeravé, hrubě prošedivěly, sivé obočí zhoustlo jako keře a zpod něho hleděly zamračeně hluboko zapadlé, modré oči. —

My hoši se ho skoro báli a tím spíše, když tak divné řeči se o něm trousily a šířice se ovšem rostly. Než to bylo jisto, že chudým rozdával a na příbuzné, byly dvě sestřenice, staré panny, měl zlost; také to, že každého roku, když se jaro počalo otvířeti, chodil na dvůr ke staré hrušce a pozoroval ji, „bude-li živa“, jak říkal. A když první puk na haluzce zablédl, tu si vždycky povzdechl a říkal: „Ó ještě nepůjdu —“

A tu pak podnikl obyčejně zase novou stavbu, nebo boural, co loni vystavěl, nebo přestavoval. Tu jednoho jara, kdy hruška zase pučela, pojal, jako vždy, myšlénku vystavěti nějaký přístavek. Než tentokráte měl nemalé nesnáze. Stará hruška v tom vadila. Nechati stavby, změnití plán, který si sám udělal, toho on nedovedl. I dal se do stavby a stavěl, stavěl na úžas všech — kolem hrušky. Zdi rostly a hruška stála. Juž pak bylo zřejmo, že nemíní strom poraziti. A věru, že vystavěl přístavek ten tak, že stará hruška ho prorůstala, jsouc kmenem svým v jizbě jako její sloup a korunou svou pak nade střechou. —

Tou dobou ho juž spaní opouštělo. Morousoval někdy celou noc sedě ve světnici, nebo chodil pustou, rozhledlou hospodou ve starém kožichu řemenem přepásaném, drže v dřevěném, hospodském svícnu hořící lojovou svíčku, a mluvil sám s sebou.

Na to si vic a více zvykal. Nejvíce hovořival v noci, zvláště nahoře, v pustém sále, kde nic nebylo, nežli několik sešlých obrazů, zašlé zrcadlo ještě od muzik, a dvě staré truhly, stojící u okna. A tu chodil

se svíčkou v ruce, plouže za sebou dlouhý stín, po sále, zastavoval se u obrazů a mluvil, rukou rozkládal, sívou, vrásčitou hlavou pohazoval, pokrucoval —

Mluvil o ledačems: o tom, co ho za dne pomrzelo, co se mu na sousedech nelíbilo, o starých časích, o svých mrtvých, přecházeje z jednoho do druhého —

U okna však měl vždy stejnou řeč, a to k oběma starým truhlám.

Ty dvě staré truhly, to byly jeho dvě sestřenice, staré panny, jimž vždycky lál, že ho chtějí přečkat, že chtějí po něm dědit — A tu se v něm obyčejně probudila stará vášeň —

Tak, jak byl tím monologem rozzloben, vzal jednu nebo druhou truhlu, Ančku nebo Francku, jak na kterou měl právě větší zlost, a vyhodil ji oknem na dvorec. Někdy, když se rozzlobil, vyhodil třeba obě.

Pak si šel spokojeněji lehnout. Ráno pacholek sebral pohmožděné truhly a nezminiv se ani slovem svému hospodáři vynesl je na sál, postavil je k oknu a vypravoval pak v sousedství směje se, jak zase ty staré panny dostávaly.

My chlapi jsme Kamenického často nevidali; nejspíše v létě v poli, nebo když šel na hřbitov — Tam jsme ho chodívali poslouchat, neb u hrobů také mluvil a — plakal. Nejvíce u hrobu svého miláčka, druhorozeného syna, jenž odešel bez viny. U hrobu ženina si stýskal a mluvil k nebožce:

„Tak vidíš, co jsme se naklopotili, co jsme se nastarali, co jsme se natěšili — jak ti hoši rostli — a vidíš —“ A v tom už prudčeji:

„A ty's pěkně za nimi — a mne's tu nechala — to ty tak s Františkem, s Vašíčkem — Ty's vždycky byla při nich — měla's je radši nežli mne — ty — ty —“

U hrobu syna faráře jinak mluvil:

„Teď tu ležíš — když jsem z tebe udělal pána — a moh's být ještě větší — a moh's mít děti a takhle — jsi okrad' mne a celý rod — když jsem na tě tolik vynaložil — a za to já tu sám — já poslední — a po mně nic — nic —“

A tu se dal staroch vždycky do pláče. Slychali jsme ho a teď teprve vím, jaký to byl bolestný pláč, jak se těžko dral z těch tvrdých prsou — —

Sestřenice ho posléze přece přemohly.

Jednou ráno našli Ančku, to byla ta větší truhla, dole pod oknem, nahoře pak v pustém sále starého Kamenického bez sebe, skleslého u okna poblíže druhé truhly, Francky. Mrtvice ho ranila.

A divnou náhodou toho jara stará hruška nevyhnala ani lístečku. Zhynula.

1890.

